

Zdenka Holsedl, Ljudska univerza Murska Sobota

# POUK SLOVENŠČINE V OSNOVNI ŠOLI ZA ODRASLE

▷ Članek prinaša predstavitev pouka slovenščine v osnovni šoli za odrasle. Takšen pouk poteka med drugim tudi na Ljudski univerzi Murska Sobota. Gre za izobraževanje, ki je prilagojeno potrebam odraslih; program je javno veljaven ter poteka po predmetniku osnovne šole za odrasle. Dodane so obravnave učnih ur, in sicer književna ter jezikovna vsebina, ki pripomoreta k lažjemu razumevanju poučevanja.

## Uvod

V vsakdanjem življenju je danes skorajda nujno, da ima vsak državljan končano osnovnošolsko izobraževanje. V preteklosti je bilo to 8-, danes je v veljavi 9-letno izobraževanje. Če pa kdo ni končal kateregakoli programa, ima možnost na različnih ustanovah to po javno veljavnih predpisih dokončati in si omogočiti nadaljnje izobraževanje ali se zaposliti.

## 1 Ljudska univerza Murska Sobota

Ljudska univerza Murska Sobota je zavod za permanentno izobraževanje, kar pomeni, da zajema vse generacije izobraževanja, torej ima neomejeno, dolgo obdobje. Izvaja številne in raznovrstne programe, saj zagotavlja kakovostno izobraževanje znanja vsem svojim udeležencem. V letu 2011 je organizacija praznovala 50 let obstoja in delovanja, kar ji daje še dodatne vzpodbude za delo v prihodnosti.

Z zaposlenimi in ostalimi predavatelji deluje na področju različnih projektov, izvaja različne srednješolske, študijske in računalniške programe, strokovna usposabljanja in ostale izobraževalne oblike, med katerimi izstopajo študijski krožki (izvajan bralni in zeliščarski krožek), Poseben program za etnično skupino Romov, učne pomoči in učni programi ter priprave na maturo. Velik poudarek dajejo jezikovnemu izobraževanju, ki vključuje raznovrstno populacijo, in sicer od najmlajših do najstarejših. Prav tako se zavzemajo za dvig pismenosti, kar dosegajo z izobraževalno obliko v osnovni šoli za odrasle ([www.lums.si](http://www.lums.si)).

## 2 Osnovna šola za odrasle

Organizacija izobraževanja je prilagojena potrebam odraslih, kjer se nudi tudi dodatna učna pomoč in svetovanje izobraževanja za nadaljnje izobraževanje. Šola je za udeležence brezplačna, saj jo financira Ministrstvo za šolstvo in šport RS. Program osnovnošolskega izobraževanja je javno veljaven in poteka po predmetniku osnovne šole za odrasle. Namenjen je tistim, ki so v preteklosti iz različnih razlogov (ekonomski, socialni, zdravstveni) prekinili osnovnošolsko izobraževanje, in tistim, ki so opustili šolanje ali bili izključeni. Program lahko torej obiskujejo vsi, ki nimajo dokončane osnovnošolske izobrazbe, imajo pa izpolnjeno osnovnošolsko obvezo in so stari več kot 15 let. Program daje izobrazbo enakovredno redni osnovni šoli in s tem omogoča nadaljevanje v srednješolskem izobraževanju. S končano osnovno šolo si udeleženci lažje poiščejo delo, hkrati pa si odprejo vrata za naprej. Ob koncu 9. razreda so udeleženci deležni tudi nacionalnega preverjanja znanja, kjer dobri rezultati kažejo na kakovost delovanja. Prednost izobraževanja osnovne šole za odrasle na Ljudski univerzi Murska Sobota se kaže tudi v oddelkih, saj so ti manjši, kar zagotavlja večjo kakovost dela ([www.lums.si](http://www.lums.si)).

## 3 Pouk slovenščine v osnovni šoli za odrasle

Slovenščina je materni jezik za večino prebivalstva v Sloveniji, vendar se ga prav tako moramo učiti in ga spoštovati. Na območju Prekmurja živi precej Romov, zato njihov materni jezik ni slovenščina, ampak so se najprej naučili romščine. To poudarjam, ker je v skupini osnovnošolskega izobraževanja več kot polovica udeležencev Romov, zato se je treba na pouk slovenščine še posebej pripravljati.

Udeleženci so pri pouku potrebovali zvezek, pisalo, berila in delovne liste; vse učne pripomočke so dobili na ustanovi. Pouk slovenščine sem izvajala ločeno, in sicer en sklop književnosti in potem drugi sklop jezika. Pri vseh učnih vsebinah je imela pomembno vlogo motivacija, ki je udeležence pritegnila in jih navdušila. Prilagoditi je bilo treba takšno obliko motivacije, ki je bila učinkovita za mlajše in starejše. Najpogosteje sem za motivacijo uporabila pogovor z udeleženci, anekdoto, primer iz izkušenj ali življenja ali postavitev različnih vprašanj. Večkrat je bila zanimiva križanka o znanju iz prejšnjih ur, predstavitev slikovnega gradiva, aktualne zgodbe in novice, ki jih lahko uvedemo v učno uro. Za udeležence je zelo učinkovita vizualna motivacija, saj sem s sabo prinesla različne predmete, ki smo jih uvedli v učno snov z različnimi razlagami. Kot motivacijo sem uporabila tudi posnetek kakšne glasbe, videoposnetek ali zemljevid.

Pouk književnosti je največkrat potekal tako, da sem v zaključnem razredu najprej predstavila književno obdobje in šele nato sem se lotila obravnave posameznih avtorjev. Sledila je predstavitev avtorjevega življenja in dela. Udeleženci so ga imeli možnost dojemati tudi vizualno, in sicer na video posnetkih, kjer je bilo to mogoče. Največkrat smo skupaj sestavili in zapisali miselni vzorec, ki je zajemal bistvene podatke o avtorju in njegovem delu. V nadaljevanju sem obravnavala izbrano delo avtorja, ga prebrala, interpretirala in analizirala. Udeleženci so prav tako imeli možnost glasno in tiho brati ter podati svoje mnenje, ugotovitve in opažanja. Slovenščino sem

izvajala po štiri šolske ure strnjeno, kar je bilo ravno dovolj za obravnavo obdobja, avtorja, dela in na koncu sinteze ter utrditve snovi. Pri jeziku je delo potekalo nekoliko drugače, saj se že snov razlikuje od književnosti, in tudi vsebina udeležencem ni tako blizu kot književna besedila. Ker večine snovi ne poznajo, sem jim najprej učno snov razložila, šele nato so snov zapisali v zvezke. Razlaga se je začela tako, da sem vedno najprej na tablo zapisala primer (npr. primer stavčnega člena), šele nato sem primer podkrepila s strokovno terminologijo (npr. povedek, osebek). Izkušnje so pokazale, da je takšen način dela boljši, saj udeleženci lažje dojamejo snov, če najprej slišijo primer in potem določeno poimenovanje. Po razlagi in zapisu je sledilo veliko vaj iz obravnavane učne snovi in utrjevanje po določenem obravnavanem sklopu. Velikokrat sem predvsem za področje jezika pripravila dodatne delovne liste, ki sem jih prilagodila skupini. Izbrala sem takšne naloge, ki so udeležencem delale največ težav, in primere, ki bi jim v življenju koristili.

Pouk slovenščine sem korelirala tudi z drugimi predmeti, in sicer velikokrat z zgodovino, geografijo, likovno vzgojo ter državljsko vzgojo in etiko. Nekatere učne vsebine sem povezala tudi z biologijo in kemijo.

Sledilo je ocenjevanje znanja po manjših sklopih. Književnost sem ocenjevala ustno, kjer so udeleženci dokazovali izražanje, sposobnost ustnega mišljenja, razmišljanja in branja besedil. V slovnici so dokazovali pisno sposobnost podajanja odgovorov s praktičnimi primeri, ki so bili že znani ali pa so si izmislili nove. Prav tako so pokazali sposobnost pisanja različnih besedilnih vrst; posebno pozornost sem namenila tistim, ki jim bodo v življenju prišle najbolj prav (življenjepisa, prijava, prošnja, reklamacija, vabilo).

## 4 Primeri učnih ur z izbrano vsebino

V nadaljevanju predstavljam potek dveh učnih ur, ko sem z udeleženci obravnavala književno besedilo Ivana Cankarja, in sicer Na peči, ter potek slovnicične učne ure o predlogu.

Književni učni uri (sklop 2 ur)

Artikulacijska stopnja	Aktivnosti učitelja	Aktivnosti udeležencev	Učne metode in oblike učne vsebine učila
1. <b>Motivacija in uvajanje</b>	Udeležence vprašam. Ali imate brata oziroma sestro? Sta/ste se kdaj pogovarjala/li sam/a brez prisotnosti staršev? O čem sta/ste se pogovarjali/la? Vas je bilo kaj strah?	Več udeležencev odgovori na isto vprašanje. Odgovore primerjajo in jih argumentirajo.	razgovor, življenjska vprašanja
<b>Napoved učnih ciljev</b>	Povem, da bomo v današnji uri spoznali delo Ivana Cankarja, in sicer črtico Na peči.	Udeleženci poslušajo razlago in odprejo učbenike na strani 166.	razlaga

2.  
Usvajanje  
nove učne  
snovi

**Ponovitev snovi**

Udeležence vprašam o življenju, delu in pomenu Ivana Cankarja. Spomnim jih, da gre za najpomembnejšega slovenskega pripovednika in dramatika, ki je v obdobju moderne ustvaril največ. Opozorim jih, da letnica njegove smrti predstavlja konec moderne.

Udeleženec navede pomembne podatke iz Cankarjevega življenja. Izpostavi pomembna dela: pesniška zbirka Erotika, romani Na klancu, Hiša Marije Pomočnice, Martin Kačur, Kurent, zbirka črtic Podobe iz sanj, drame Hlapci, Kralj na Betajnovi in Za narodov blagor. Udeleženci poznajo življenje in delo avtorja ter značilnosti moderne.

frontalna oblika, moderna, Ivan Cankar

Ivan Cankar, Na peči

Udeleženci poslušajo fabulo, si jo poskušajo zapomniti, predvsem pa so pozorni na osebe.

frontalna oblika, razlaga, vsebina

Udeležencem povem zgodbo. Razložim jim, da gre za zelo kratko pripovedno delo z enim osrednjim dogodkom.

Pripovedovalec se bo v njej odzival zelo subjektivno in dodajal svoja čustva. Opozorim jih, da naj bodo pozorni tudi na jezik in slog. Povzamem, da so to značilnosti črtice.

Spoznajo značilnosti črtice.

razlaga, Na peči, črtica

Povem, da bomo prebrali črtico v učbeniku.

Udeleženci odprejo učbenike na str. 166.

učbenik, str. 166

**a) Interpretativno branje besedila**  
Preberem črtico.

Udeleženci poslušajo in spremljajo interpretativno branje besedila.

razgovor, frontalna oblika, vsebina

**b) Čustveno spoznavni premor**

**c) Izpoved doživetja**

O prebrani zgodbi jim postavljam vprašanja.  
Ali ste vsebino razumeli?  
Kakšna se vam zdi?  
Ali vam je bilo všeč?

Udeleženci se o prebranem besedilu pogovarjajo. Izrazijo svoje doživetje ob prebranem besedilu (občutja, zaznave, predstave). Udeleženec prebere neznane besede.

frontalna oblika, razgovor

**č) Interpretacija**

Povem, da bomo zgodbo še enkrat prebrali in jo vsebinsko razčlenili.

Udeležencem pomagam razviti in obnoviti fabulo. Opišejo osebe in njihove značaje. Obudijo spominske podobe, ki jih otroci ob pogovoru čutijo in izrazijo otrokovo hrepenenje iz revščine in pomanjkanja.

Udeleženci glasno preberejo zgodbo. Razčlenjujejo literarno besedilo, dopolnjujejo prvotno doživetje s poglobljenim razumevanjem. Povzemajo tematske in sporočilne sestavine. Udeleženci prepoznajo idejo, znajo določiti jezik in slog črtice.

	<p>Izpostavijo praznika, ob katerih si zaželi različnih dobrin. Razmišljajo o koncu črtice, in sicer o odnosu matere do njih.</p> <p>Ponovim značilnosti črtice, ki si jih udeleženci zapišejo v zvezke.</p> <p><b>d) Nove naloge</b> Udeleženci si zapišejo nekaj vprašanj o črtici Na peči, na katera bodo v zvezke napisali odgovore. Dam jim navodila za delo, jih spremljam in jim pomagam pri odgovarjanju.</p> <p>Skupaj pregledamo rešitve. Dopolnim nejasnosti.</p> <p>Spremljam njihovo delo, jim nudim pomoč in razložim, če je še kaj potrebno.</p>	<p>Udeleženci ob branju besedil spoznajo temeljne literarnoteoretične pojme</p> <p>Iz črtice so sposobni poiskati povedi, v katerih se kaže avtorjevo subjektivno izražanje.</p> <p>Udeleženci si v zvezke zapišejo značilnosti črtice.</p> <p>Udeleženci poslušajo navodila za delo.</p> <p>Udeleženci individualno v zvezke napišejo odgovore na vprašanja o črtici.</p> <p>Udeleženec prebere rešitve.</p>	<p>frontalna oblika, vprašanja, individualno delo</p> <p>razgovor, frontalna oblika</p>
<p><b>3. Urjenje, vadba ponavljanje, utrjevanje</b></p>	<p>Ob branju črtice ste lahko opazili, da ima knjiga zelo kratko zgodbo, zato želim slišati obnovo.</p> <p>Pregledamo učna vprašanja, ki so jih udeleženci rešili. Ob vsakem vprašanju sledi pogovor.</p>	<p>Eden od udeležencev pove kratko vsebino dela.</p> <p>Eden od udeležencev bere vprašanje, drugi bere rešitev. Udeleženci si izmenjajo različna mnenja ob nekaterih vprašanjih.</p>	<p>frontalna oblika, pogovor, Na peči</p> <p>frontalna oblika, vprašanja, razgovor</p>

## Ivan Cankar, Na peči

Črtica je vzeta iz zbirke z naslovom Podobe iz sanj.

### Na peči (berilo, str. 166)

Cankarjeva zgodba govori o hrepenjenju otrok.

Odgovorite na vprašanja.

1. Kakšne so spominske podobe, ki jih otroci obujajo v pogovoru?
2. Po čem hrepenijo iz revščine in pomanjkanja?
3. Kako avtor opiše otroke?
4. Kakšni se vam zdijo opisi oseb in značajev?
5. Kako si razlagate hrepenenje otrok po praznikih? Kaj želijo?
6. Pripovedovalec na koncu pove, da so otroci ob materini vrnitvi umolknili in se spogledali. Zakaj so to storili? Kaj tako izvemo o njihovem odnosu do matere?
7. Besedilo umestite v literarno obdobje, literarno zvrst in vrsto.

## ZAPIS

Črtica je pripovedna vrsta, ki je zelo kratka. V njej nastopa malo književnih oseb, malo je dogajanja in gre večinoma za avtorjeve subjektivne (čustveno obarvane) vtise, obrise dogodkov. Večina Cankarjevih črtic je avtobiografsko obarvanih.

Jezikovna učna ura

Artikulacijska stopnja	Aktivnosti učitelja	Aktivnosti udeležencev	Učne metode in oblike učne vsebine učila
<b>1. Motivacija in uvajanje</b>	Udeležencem pokažem svinčnik in prazno škatlo. Svinčnik postavljam v različne položaje, in sicer v škatlo, za škatlo, ob škatlo, pod škatlo, na škatlo. Besede, ki so jih udeleženci našteli, kje je škatla, napišem na tablo.	Udeleženci opazujejo položaj svinčnika glede na škatlo in odgovarjajo na vprašanja.	razgovor, pogovor
<b>Napoved učnih ciljev</b>	Povem, da bomo v današnji uri spoznali nepregibno besedno vrsto, in sicer predlog.	Učenci pripravijo zvezke in učno gradivo ter pripravijo delovni list z vajami.	razlaga, delovni list
<b>2. Usvajanje nove učne snovi</b>	Ponovitev bistvenih značilnosti nepregibnih besednih vrst.  Udeležencem napišem položaj svinčnika v povedih, predloge obkrožim in zapišem še definicijo te nepregibne besedne vrste.  Na tablo zapišem še druge najpogostejše primere predlogov.  Posebej izpostavim rabo predloga z/s in k/h.  Dam navodila za reševanje nalog o predlogu. Naloge pregledamo in se pogovorimo.	Eden od udeležencev povzame značilnosti nepregibnih besednih vrst in našteje še preostale, ki so jih že spoznali, in sicer medmet, členek in veznik.  Učenci si v zvezke zapišejo primere o predlogu in razumejo, kakšna nepregibna besedna vrsta je predlog.  V zvezke si zapišejo še druge najpogostejše predloge.  Zapišejo si rabo predlogov z,s,k in h.  Udeleženci v dvojicah rešijo vse naloge.	frontalna oblika, nepregibne besedne vrste  razlaga, predlog  posebnosti predlogov z/s, k/h, individualno delo, zapis  delo v dvojicah, delovni list
<b>3. Urjenje, vadba ponavljanje, utrjevanje</b>	Pregledamo delovni list, ki so ga udeleženci rešili. Ob vsakem odgovoru sledi pojasnjevanje napak. Vprašam, kaj je predlog in kdaj ga rabimo.	Udeleženci preberejo rešitve o predlogu in si napake popravijo. Nejasnosti vprašajo in odgovorijo na vprašanja.	frontalna oblika, pogovor, predlog  delovni list, razgovor

# Predlog

Delovni list

## 1. Narišite položaj pike v razmerju do pravokotnika.

- pika **v** pravokotniku,

- pika **pod** pravokotnikom,

- pika **ob** pravokotniku,

- pika **nad** pravokotnikom.

## 2. Vstavite ustrezne predloge.

..... sestro grem v trgovino. Na izlet gremo ..... avtobusom. Prijazno stopi ..... gospoda in ga pozdravi. ..... stolom leži pes. .... opravljene naloge boš gledal televizijo. .... testom se boš moral še veliko učiti. Pogledaj ..... gnezdu, če kaj manjka. Obrnila sem se ..... gospe.

## 3. Vstavite ustrezen predlog z/s ali k/h.

Šel sem ..... mami na kosilo. Po pomoč sem šel ..... gozdarju. .... muho si nisem prijatelj.

..... sadju sem priložil še pecivo. Poletel sem ..... balonom. .... sestro grem v trgovino.

..... opravljeno nalogo sem zadovoljen, saj mi je uspelo.

## 4. V naslednjih povedih obkrožite predloge.

Hiša stoji na griču ob manjši cesti. Okrog nje se razprostirajo veliki travniki, na katerih se igrajo otroci. Vsak otrok je s svojimi idejami šel do učitelja in povedal predloge, ki se jih je spomnil v zvezi z zahtevano nalogo.

## ↘ POVZETEK

Program osnovne šole za odrasle postaja v današnjem času precej priljubljena oblika izobraževanja za tiste, ki v preteklosti iz kakršnihkoli razlogov niso uspešno dokončali tedanje 8- ali današnje 9-letne osnovne šole. Program je javno veljaven in poteka po predmetniku osnovne šole za odrasle.

Za lažjo ponazoritev poučevanja sem v okviru Ljudske univerze Murska Sobota predstavila program osnovne šole za odrasle in pouk slovenščine v omenjeni organizaciji. Ugotovila sem, da je lahko poučevanje v takšni obliki, kjer se srečajo različni udeleženci, tako po spolu, starosti kot po socialni pripadnosti, zelo pestro in prilagodljivo, saj se mora učitelj zelo potruditi pri motivaciji in doseganju učnih ciljev. Prav tako so pomembne metode in oblike dela, s katerimi mora učitelj dobiti povratno informacijo s preverjanjem in ocenjevanjem znanja.

Delo sem dokazala z dodanimi učnimi pripravami; ponazorila sem potek obravnave knjižnega besedila Ivana Cankarja, in sicer Na peči, ter jezikovno uro s predlogom. Obe izvedeni obravnavi sem primerjala in ugotovila, da udeleženci bolj dojemajo književno besedilo, saj jim je bližje kot pa teoretično jezikovno snov.

## ↘ Viri in literatura

- Honzak, Mojca, 2005: Skrivno življenje besed: berilo za deveti razred osnovne šole. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- [www.lums.si](http://www.lums.si)